

Evropa v 17. a 18. století

Habsburská monarchie po třicetileté válce

1. Ferdinand III. (1637 – 1657)

Jako císař Svaté říše římské se zasloužil o ukončení třicetileté války (1648 - Vestfálský mír). Upevnil absolutismus, centralizoval vládu – hlavní úřady ve Vídni, dále budoval úřednickou byrokracii.

2. Leopold I. (1657 - 1705)

Za jeho vlády byla vedena válka o „Španělské dědictví“ a války s Turky (1663 - 64).

Války s Turky - s Turky okupujícími Uhry spolupracovali i odbojní sedmihradští šlechtici. Leopold I. zahájil osvobozovací boje a vybudoval obranné pevnosti (Leopoldov, Terezín). Roku **1683 byla svedena bitva o Vídeň**, kde byli Turci přes svou obrovskou přesilu poraženi. Turci pak byli postupně z Uher vytlačeni (zásluha vojevůdců **Karla Lotrinského a Evžena Savojského**) a **v roce 1699 se mírem v Karlovcích zřekli vlády v Uhrách**.

Válka o dědictví španělské 1701 – 1714 - byl konflikt s Francií **o nástupnictví ve Španělsku**. Ačkoliv Habsburkové neprosadili svého zástupce, získali za to bývalé španělské državy - Sardinii, Sicílii, Neapolsko, Milánsko a dnešní Belgii.

3. České země :

Po třicetileté válce dochází k **hospodářskému úpadku**. Města jsou vylidněna, ubyla třetina až polovina obyvatel. **Proto byl omezen pohyb obyvatel = znevlnění = druhé nevolnictví, povinnost roboty na polích i v manufakturách**. Šlechta často protiprávně robotu zvyšovala (někde se robovalo až 6x týdně). Nespokojenost rolníků se stávající situací vedla k **rolnickým povstáním**.

Roku 1680 došlo k povstání v severních a západních Čechách – kvůli **zvýšení robotních povinností, neúrodě a morové epidemii**. Rolníci se snažili jednat s vrchností, ale petice císaři byly zakázány, proto vypukly boje, které byly krvavě potlačeny. **Leopold I. byl nucen vydat „Robotní patent“, kterým byly stanoveny 3 dny roboty týdně, ale šlechta mohla v případě potřeby vyžadovat i vyšší robotní povinnost. Leopoldův patent byl potvrzením znevlnění poddaných**.

V letech 1692-95 došlo k povstání Chodů proti znevlnění (dosud byli svobodní, strážci hranice, Jan Sladký Kozina x Lamminge z Albenreuthu = „Lomikar“)

V 17. století pokračuje v českých zemích **násilná rekatolizace** prosazovaná pomocí **úřadů (reformační komise), jezuitů a vojska. Jezuité zabavují nekatolickou literaturu** (soupis provedl Antonín Koniáš), ovládají vysoké školství. Vrcholem rekatolizace bylo **svatořečení Jana Nepomuckého – 1729**, který **měl být protiváhou Janu Husovi**. Příchodem německých přistěhovalců se poněmčují města.

4. Josef I. (1705 – 1711)

Josef I. pochopil nezbytnost změn v podunajské monarchii, a proto uskutečnil **daňové a ekonomické reformy** (podpora budování manufaktur, obchodu) i reformy státní správy. Jeho nadějnou vládu ukončily roku 1711 černé neštovice.

Stavovská povstání v Uhrách - příčinou byly pokusy **Habsburků** prosadit **absolutismus** a katolictví a omezit práva tradičně silné maďarské šlechty. **Rákocziho povstání** (1703 – 1711), do nějž byla zapojena šlechta i nevolníci na Slovensku, vedlo k uzavření **kompromisní dohody - tzv. Szátmarského míru**. **Uherská šlechta uznala dědičná práva Habsburků na uherský trůn a ti jí zase potvrdili šlechtické výsady a náboženskou toleranci**. Do tohoto období spadá i **lidový odpor na Slovensku**, jehož hrdina, **Juraj Jánošík**, byl popraven v Liptovském Mikuláši.

5. Karel VI. (1711 – 1740)

Za jeho vlády byla v roce **1713** vydána **tzv. Pragmatická sankce**, kterou **Karel VI. vyhlásil dědičnost habsburského trůnu i v ženské linii, protože neměl syna**. Dokument měl **zaručit stálost a územní celistvost monarchie (Rakousko, Česko, Uhersko)**. Pragmatická sankce je **do roku 1723 uznána všemi státy Habsburské monarchie** a postupně i dalšími významnými státy Evropy.

6. Marie Terezie (1740 – 1780)

Stala se **první panovnicí Habsburského rodu**. I když byla **Pragmatická sankce** schválena většinou států, musela Marie Terezie o své postavení bojovat. Za manžela si vzala **Františka I. Lotrinského**, který se pak stává císařem Svaté říše římské. Uskutečňovala některé myšlenky osvícenských filozofů = **osvícenské reformy**, které měly odstranit zaostalost, společenskou kritiku režimu a zajistit jí osobní moc (**osvícenský absolutismus**).

Války o dědictví rakouské (1740 – 1748)

První slezská válka (1740 – 1742)

Evropští panovníci si začali nárokovat některé části Habsburské říše a Marie Terezie o ně musela tvrdě bojovat. V roce 1740 vpadla do **průmyslového Slezska** armáda pruského krále **Fridricha II. a zmocnila se ho**. Do Čech také pronikly francouzsko-bavorské oddíly a dokonce se zmocnily Prahy. Marie Terezie musela podepsat značně nevýhodný **Vratislavský mír**, kterým se vzdala vlády nad Slezskem.

Druhá slezská válka (1744 – 1745)

Marie Terezie se nechtěla Slezska vzdát, a proto vytvořila s Anglií, Nizozemskem a Polskem protipruskou koalici. Fridrich II. ale ihned vpadl do Čech, kde porazil rakouská vojska. V roce 1745 byl uzavřen **Drážďanský mír, který potvrzuje pruské zisky**. Habsburkové ztracená území zpět nedostali, ale evropské velmoci uznaly platnost Pragmatické sankce.

Sedmiletá válka (1756 – 1763)

Znepřátelené táboory tvořilo na jedné straně Prusko, Velká Británie a Portugalsko a proti nim stála Habsburská monarchie, Francie, Rusko, Švédsko a Španělsko. Sedmileté válce přecházela **tzv. diplomatická revoluce**, kdy tradiční nepřátelé - **Francie a Habsburkové - uzavřeli spojení díky obratným diplomatickým jednáním**. **Jednalo se o první světový konflikt, protože se bojovalo nejen v Evropě, ale i v koloniích. Velká Británie tak získala na úkor Francie Kanadu a Indii**. Prusové zatím obsadili Sasko a vpadli do Čech, kde byli v **bitvě u Kolína roku 1757 zastaveni**. Válka se postupně přesunula do Slezska a vedla k postupnému vyčerpání obou stran. **Pozvolna se začaly rozpadat jednotlivé koalice, což vedlo k ukončení sedmileté války**. Nejdříve byl uzavřen **Pařížský mír mezi Francií a Velkou Británií** a poté i **mír mezi Pruskem a Rakouskem**. **Habsburkové jím definitivně ztratili Slezsko**.

Válka o dědictví bavorské (Bramborová válka)

Název bramborová byl odvozen od toho, že se během ní zrovna sklízely brambory. Po uprázdění trůnu v **Bavorsku si činilo Prusko i Rakousko nárok na uvolněné území**, což vedlo k válce, kterou ukončil **Těšínský mír**. Ten znamenal **ztrátu veškerých Habsburských nároků**.

Reformy Marie Terezie

Marie Terezie provedla kvůli válkám o rakouské dědictví **modernizaci armády**. Zavedla **soudní dvory a zrušila mučení**. Podpořila rozvoj ekonomiky **zavedením jednotného celního řádu a jednotného systému měř a vah**. Podporovala **zakládání manufaktur, nechala budovat silnice, zasadila se o první sčítání lidu a domů**. **Roku 1774 zavedla povinnou šestiletou školní docházku** (roku 1773 zrušil papež jezuitský řád a tím i vliv jezuitů na školství). Podporovala „**Raabizaci**“, což byla **souběžná poddanská a pozemková reforma, která měla zefektivnit zemědělství a omezit selské vzpoury**. Panská půda se měla rozdělit mezi jednotlivé sedláky do dědičného nájmu. **Tím by odpadla robota a sedláci by místo ní odváděli vrchnosti peněžité dávky**.

7. Josef II. (1780 – 1790)

Pokusil se vytvořit **centralizovaný moderní stát uznávající lidská práva, pokračoval v reformách své matky**, mnohé jeho reformní kroky však dokonce vyvolaly odpor. Roku 1781 vydal **Patent o zrušení nevolnictví - lidé jsou osobně svobodní, robota je nahrazena peněžní dávkou**. V roce 1781 rovněž vydal i **Toleranční patent, který „povoluje“ svobodu vyznání**. Cílem bylo přilákat podnikatele ze západu, kteří byli často evangelíky. **Josef II. nechal provést soupis veškeré půdy a jejich vlastníků - Půdní patent**. Zavedl povinnost úřadů **vést a uchovávat MATRIKY**, ve kterých se shromažďovaly údaje o místních obyvatelích, jejich svatbách a pohřbech. Jako **úřední jazyk celého soustátí zavedl němčinu**. Vydal **Občanský zákoník, jímž byla omezena cenzura a zavedena svoboda tisku a rovnost před zákonem, také zrušil trest smrti**. Uvolněním cenzury nastává kulturní rozmach – začátek národního obrození.

8. Leopold II. (1790 – 1792)

Leopold prosazoval **provádění reform v postupných krocích a pokud možno tak, aby nevyvolávaly konflikty**. Nastoupil na trůn po svém bratrovi Josefovi II., který byl nepopulární mezi šlechtou a církví, a ihned musel řešit problémy, které byly důsledkem Josefových překotných reform. Musel **zrušit většinu reform - kromě patentu o zrušení nevolnictví**. Postupem času věnoval **stále větší pozornost Francii**, kde již dávno zuřila revoluce, která se osobně dotýkala jeho sestry Marie Antoinetty. **Uzavřel spojeneckou smlouvu s Pruskem namířenou proti revoluční Francii**. Ve vztahu k českým zemím projevil vstřícnost a **nechal se korunovat českým králem**. Císař Leopold II. zemřel nečekaně rychle, sotva stačil stabilizovat poměry v zemi a její vnější vztahy.